

Poznání Krista skrze anthroposofii

Londýn, 13. dubna 1922

Rudolf Steiner

Včera jsem si dovilil hovořit o cestě, která vede z fyzicko- smyslového světa do světa nadmyslového, o cestě, kterou musí dnešní anthroposofie charakterizovat jako tu, která vede k jistému exaktnímu jasnozření, k jisté clairvoyanci. Hovořil jsem o exaktní clairvoyanci, protože naše doba musí skutečně takovou exaktní clairvoyanci požadovat. Všechny doby měly clairvoyanci, základ iniciační vědy, ale přijímaly tuto clairvoyanci jako něco, co vycházelo z člověka elementárním způsobem nebo přinejmenším, co člověk elementárním způsobem vytvářel, a ty osobnosti, které k takové duchovní vědě dospěly, bývaly potom zpravidla také odkázány na autoritu těch, které byly před nimi tuto iniciační vědu měly. V dnešní vývojové epoše lidstva bychom nesměli již budovat na takovém principu autority, neboť by to odporovalo tomu, co dnes člověk musí požadovat ze svého duševního uzpůsobení. Máme tři, čtyři, pět století exaktní vědu. Samozřejmě není tato exaktní věda ještě vědou iniciační. Ale tato exaktní věda kontroluje jistým způsobem metodu bádání a metodu myšlení. Kontroluje úplné vědomí lidské osobnosti a takovou kontrolu musí dnes neustále pěstovat ten, kdo chce jako duchovní badatel v anthroposofickém smyslu dospět k exaktní clairvoyanci. Když necháme na sebe působit tomu, čeho může být dosaženo jakožto vhléd do kosmu, jakožto vhlédy o lidské bytosti z takové clairvoyance, tak nepůsobí pouze tehdy, jak může působit teoretický světový názor nikoli pouze jako souhrn idejí, které víme o duchovních, o nadmyslových světech, nýbrž tato moderní iniciační věda působí současně jako síla, duchovně-živoucí síla, která může celého člověka ve všech jeho schopnostech pronikat a oplodňovat. To jsme mohli jistým způsobem již ukázat, když jsme v umělecké práci učinili působivým to, co jinak vystupuje jen ve formě idejí o duchovním světě. Goetheanum v Dornachu, tato vysoká škola pro duchovní vědu byla založena nadšenou obětavostí jistého počtu přátel anthroposofické věci, je rozestavěna, je již tak daleko, že v ní již dnes dokonce již delší dobu, mohou být

konány práce, ač ještě není dokončena. Kdyby mělo jiné duchovní hnutí podnět vybudovat takovou stavbu, potom by bylo bývalo samozřejmým, že by se toto hnutí obrátilo na známého stavitele, který by provedl stavbu v antickém, v renesančním nebo gotickém stylu nebo v nějakém jiném stylu, jak se dnes nějaké takové stavby budují. Tak se to nemohlo učinit u Goetheana ve Švýcarsku. To by odporovalo anthroposofickému světovému názoru, který se nechce uvádět pouze v idejích, který chce být životem v oblasti lidského působení. Je sotva nutno říkat, že je nedokonalé. Sám jsem v tomto ohledu svým nejpřísnějším kritikem. Jakkoli je Goetheanum nedokonalé dnes jako stavba, jakožto umělecké dílo, bylo přece jenom nutné toto Goetheanum jakožto celek, protože anthroposofie je chce vnášet jako vzor do moderního lidstva, vybudovat je v novém stavebním stylu, v novém stylu uměleckém. Neboť takto shledáváme v Dornachu v Goetheanu architektonické formy, které jsou čerpány z téhož života, z něhož jsou čerpány ideje o nadsmyslnu, jak jsou zvěstovány slovem. Tak je vše, co nacházíme v Dornachu v sochařství, malířství, nesené novým stylem, z něhož má být v moderním životě zrozena anthroposofie. Kdo navštíví tuto Svobodnou vysokou školu pro duchovní vědu, ten shledá, že se z jejího pódia na jedné straně zvěstuje slovy anthroposofický světový názor, že ale formy stavby, malířská umělecká díla vyjadřují uměleckým způsobem totéž, co se vyjadřuje slovy. To, co může působit z jeviště, má být jen jinou formou zjevování než to, co se může díť slovem. Anthroposofie se nemá vyjadřovat jen ve slově, nýbrž má vzházet z hlubšího lidského kořene vůči němuž teoretická anthroposofie je jenom jednou větví, vůči němuž jsou umění, výchova jinými větvemi. Tak je anthroposofický život faktorem v nejrůznějších oblastech lidského bytí.

Dnes najdete ve Stuttgartu tzv. waldorfskou školu, v níž nemá být snad anthroposofie, tak jak se jí obvykle vyučuje dospělým, vštěpována dětem, neboť není žádnou školou světového názoru. Vyučuje se tam náboženství katolicky kněžími katolickými, evangelicky pastory evangelickými podle jejich náboženského nazírání. Ti, kteří nepožadují zvláštní náboženskou výchovu, jichž je v Německu mnoho, o ty se postaráme - pokud jde o náboženství - náboženskými anthroposofickými překlady zvláště pro to připravenými. To ale, čeho má být waldorfskou školou dosaženo, vstupuje potom, když anthroposofický element přechází do života, do skutečně praktického vychovatelského umění, do pedagogiky a didaktiky, do celé výchovy a vyučování vůbec. To, co učitel činí, jak vychovává, jak vyučuje, to je to, co je živoucí v jeho celé osobnosti. Je to zaněcováno anthroposofií. Vyzvedávám tuto druhou oblast, abych ukázal, jak chce anthroposofie živoucně působit v rozličných oblastech, oblastech lidského bytí.

Zvláště živoucně ale může působit a působila již v mnohém ohledu na to, co jsou náboženské potřeby lidstva. O tom, jak působí na tyto náboženské potřeby, pokud se civilizované lidstvo připojuje k nějakému pojímání mystéria Golgoty, chtěl bych právě k vám promluvit v dnešní přednášce. Navážu na to, co jsem včera charakterizoval jako anthroposofickou cestu do nadsmyslového světa.

Ukázal jsem, že můžeme dospět jistými cvičeními duše k tomu, že si získáme nejprve imaginativní poznání. Toto imaginativní poznání žije v lidské duši tak, že člověk je s to svou pouhou myšlenkovou silou, která mu jinak dává jen stínové, abstraktní myšlenky, obdržet obrazy, které žijí v duši právě tak energicky, jsou právě tak intenzivní jako obrazy, které předstupují před člověka při smyslovém vnímání. Jako jinak myslíme v barvách, když se oddáváme dojmům svých očí, jako jinak myslíme v tónech, když se oddáváme dojmům svých uší, tak prožíváme své myšlenky v imaginativním poznání. Můžeme-li své myšlenky vnitřně prožívat, když vystupují nikoli pouze v abstraktních konturách, nýbrž jako obrazy plné obsahu, potom jsme v poznání imaginativním. Včera jsem naznačil, že můžeme pohlížet na časový organismus, na obrazně tvořivé tělo člověka imaginativním poznáním. Ale musíme si být vědomi, že máme v sobě něco imaginativního, když vstupujeme do tohoto imaginativního poznání. Tím se liší anthroposofický badatel od toho, kdo má halucinace nebo od media, že dospívá k exaktní clairvoyanci, že je schopen poznat, prohlédat, žc to jsou teprve obrazy, které nejprve žijí v člověku samém. I když máme tělo obrazných sil, kterým poznáváme, jak určitě pracovala plastická obrazná síla od našeho zrození na našem pozemském organismu, poznáváme tím jen něco subjektivního. Potom jsem ale naznačil, jak si jaksi odsugerujeme, vymažeme vše to, co máme jako obrazy, jak to lze např. při prázdném vědomí. Potom ale nemáme již tyto subjektivní obrazy, které jsme zpočátku měli. Toto prázdné vědomí obsahuje ale sílu přijímat takové obrazy zvenčí.

Je důležité, abychom si jako anthroposofičtí badatelé byli vědomi, žc musíme první formu imaginací vymazat; že máme potom prázdné vědomí, jež je ale v sobě tak bdělé, že má energickou sílu přijímat nyní z vnějšího světa jen takové obrazy, obrazy čistě duchovní. Máme tak nejprve obraz svého vlastního duševně-duchovního života, než jsme sestoupili z duchovních světů, abychom přebývali ve svém fyzickém těle. Můžeme potom ale též pozorovat objektivní obrazy toho, co je duchovno-duševno v našem okolí. Takový objektivní obraz budeme potom včleňovat, máme-li poznání inspirované. Anthroposofickému badateli plynou tu zjevení duchovního světa do jeho prázdného vědomí, nyní zjevení objektivních obrazů, jako dříve vypěstoval v sobě obrazy subjektivně zesílením svého myšlení, exaktními cvičeními. Co se dovídáme o sobě samých, když jsme obdrželi tímto způsobem prázdné vědomí naplněné objektivními imaginacemi, inspirovaným poznáním? Dovídáme se, co nám bylo známo, než jsme sestoupili dolu z duchovního světa do světa fyzického. Ale dovídáme se také ještě něco jiného. Dovídáme se, co jsme přinesli z duchovního světa do svého bytí pozemského: Pro naše vědomí je to nejprve jenom síla myšlení. To je významný objev, který tu činíme. Filozofové přemýšlejí mnoho o tom, jak toto myšlení vzniklo, anthroposof ví, že by toto myšlení nikdy nemohlo vzniknout z fyzického těla, nýbrž že je to síla, kterou si člověk přinesl sám ze světa duchovního, než sestoupil dolu k Zemi. Tam bylo toto myšlení něčím jiným, než je v obyčejném vědomí pozemském. Zde jsou naše myšlenky abstraktní, právě způsobitelné myslit mrtvé věci. Zde musí ten,

kdo to s iniciační vědou moderní doby míní vážně, stavět před lidstvo něco, čemu dnes se snad nerado naslouchá. Chci to, co jsem uvedl ozřejmit srovnáním.

Na opačné straně ohraničeného lidského pozemského života, než je narození, zde stojí to, co je mrtvé. Smrtí zanecháváme mrtvolu. Pozemská mrtvola je to, co zůstává po smrti z našeho fyzického těla, ale mrtvola přejde pohřbením, ať ohněm, ať pohřbením do svého elementu do země. Přestává se, když prošla smrtí, řídit podle těch zákonů, které jí byly vtiskovány od narození lidským duševním bytím. Mrtvola podléhá nyní pozemským zákonům. Nemá již v sobě nic duševního, nic duchovního ve smyslu lidských vlastností člověka, podléhá týmž přírodním zákonům, jimž podléhají venku minerály tím, že mají své bytí v říši přírody. To je, když nastane naše smrt, fyzický osud lidského fyzického těla. Taková smrt - to se musí poznat - nastává také, když duše sestupuje dolů z duchovně-duševního bytí, aby se vtělila zrozením do fyzického těla. Duše vniká do tohoto fyzického těla člověka tak, jako vniká fyzické tělo člověka po smrti do zemských elementů. To ale, co nejdříve pozorujeme z duchovního světa pro své vědomí, to jsou naše myšlenky, to je naše síla myšlenková. A naše myšlenková síla, ta je mrtvolou duševna-duchovna. Kdežto toto duševno-duchovno mělo před pozemským bytím člověka v duchovně-duševním světě svůj vlastní život, přijímá člověk ze své myšlenkové síly, kterou měl předtím, jenom mrtvolu. Nosíme s sebou ve svém fyzickém těle - tak jako Země po naší fyzické smrti fyzickou mrtvolu - své myšlenky, duševní mrtvolu z duševního bytí. Protože tomu tak je, proto je dnešní poznání tak neuspokojivé, neboť člověk, když nosí v sobě mrtvolu své duše, chápe v jistém smyslu jenom neživou přírodu a je iluzí, domnívá-li se, že dnes svými experimenty dosáhne něčeho jiného než jen neživé přírody. Zajisté, lidé dospějí dále než líčit pouze něco neživého, budou líčit organickou hmotnost. Ale nebudou ji chápat nevyvinutým myšlením, myšlením osobního vědomí, dokonce kdyby ji byli vyrobili v laboratoři. S tímto myšlením, které je mrtvolou duše, které je duchovně mrtvé, chápe se jen mrtvá věc.

To je pravda, kterou musíme přijmout s plnou nezaujatostí, neboť musíme si ujasnit, že kdysi existovala vývojová epocha lidstva, v níž lidé do sebe přijali toto mrtvé myšlení, toto myšlení abstraktní. Ale jen tímto abstraktním myšlením, které nemá žádnou vnitřní živoucnost, které nevykonává na vnitřního člověka žádný tlak, jen tím může člověk dospět ke svobodě. Proto se svoboda vyvíjí od té doby, co je tu smrt. To uvidíme později, čeho nyní dosahujeme myšlením imaginací, inspirací a intuicí, jak jsem to včera naznačil. To je skutečné oživení mrtvého myšlení. Když pokročíme cvičeními tak daleko, že tu stojí před námi imaginace, potom v nás žije myšlení opět tak, že si můžeme říci: Předtím nám nedávala myšlenková síla žádnou představu o tom čím jsme byli než jsme sestoupili z duchovna do pozemskosti; nyní, jelikož naše myšlení opět žije, pohlížíme zpět působením imaginativního a inspirativního myšlení do svého předzemského bytí v duchovním světě, nyní poznáváme, že jsme žili v duchovním bytí, než jsme byli přijati na zemi při početí, při oplodnění do fyzické tělesnosti. Tam je bytí živoucí. Tak jak myslíme v tomto vědomí ve fyzickém těle, to je vědomí mrtvé.

Imaginací se stává živoucím. Oživujeme to, co je nezrozenou duší. A tak není to, čeho se dobývá imaginací a inspirací, tento duchovní svět, v němž žijeme, tato vyšší pravdivá schopnost myšlení, toto vnímání duchovních postav, duchovních bytostí, duchovních událos-

tí, to není ničím jiným než oživením toho, co je pro obyčejné vedomí mrtvé. Ale nyní nastává, když je toto obyčejné myšlení oživováno tak, že se stává imaginací, nastává pro dnešního člověka něco, co pro dávného Řeka, zejména pro dávného Egyptana nebo dávného Peršana, co by ještě nebylo vstoupilo do iniciační vědy pro všechny tyto lidi, kteří přijali tuto iniciační vědu před mystériem Golgoty. Zcela jiné je oživení v iniciační vědě dříve, než Kristus sestoupil dolů na Zemi z duchovních výšin, než jaké je později u našeho dnešního lidstva. Dnes se pozorují dějiny podle zevních činů. Jak se ale lidské duševní stavy během dějin měnily k tomu se dnes nepřihlíží. To může být poznáno jen iniciační vědou, clairvoyancí v exaktním smyslu. Poté, co člověk dosáhl imaginace a inspirace, musí si říci: „Ve mně nastalo něco, co mě znepokojuje.“ - Zmiňuji se o tom jako o neobvyklé skutečnosti, neboť nastává ta otřesná skutečnost, že má člověk dnes, když se vyšvihne k imaginaci a inspiraci, skutečné znepokojení. Toto vzniká tím, protože si dnes člověk, stává-li se jasnozřivým, musí říci: „Stal jsem se svým vývojem příliš silně egoistickým, mé *já* se stalo příliš intenzivním, mé *já* se stalo příliš silným.“

Žádný člověk, který je o těchto věcech správně poučen, neřekne něco jiného, pokud nevypravuje iluze, neboť ví, že se myslí člověka zmocňuje toto zneklidnění, že si člověk řekne: „Mé *já* působí příliš silně.“ - U lidí, kteří žili před mystériem Golgoty, byl tento zážitek opačný. Museli si říkat: „Působením iniciační vědy jsem se stal ve svém *já* slabším. Stal jsem se v jistém smyslu nevědomým, jsem méně v sobě, mám sebe méně jako člověk, ale jako *já* se posiluji, když nemám žádnou iniciační vědu.“ - Je to přiměřený, zdravý egoismus, který musí být v obyčejném životě a který se v jistém smyslu iniciací vymazal u člověka, který žil před mystériem Golgoty. Cítil se iniciací jako vyliť do světa, výše, síla jeho vedomí byla utlumená.

Dnešní člověk se stává zasvěcením vědomějším: *Já* se stává vědomějším, silnějším. Ten člověk, který zprvu cítil, že když je zasvěcován, že *já* něco potřebuje, aby se nestalo nebezpečně příliš silným, byl Pavel. Pavel toto věděl od oné události, která se o něm vypráví v Novém Zákoně jako událost před Damaškem. Nemusím to vyprávět, jelikož je to známo. To ale, co Pavel věděl svým poznáním, působením mystéria Golgoty, je to, že obdržel vhléd do duchovního světa. Aby tento vhléd mohl snést bez nebezpečí, musel své *já* oslabit. A Pavel postavil před svět jednu univerzální poučku, která může vyslovit, co musí říci nový zasvěcenec. Zní: „Ne *já*, nýbrž Kristus ve mně.“

Tak se působí ve smyslu této Kristovy síly: Když poznáváme, že přijímáme do sebe Krista tak, že ho přijímáme do *já* příliš zesíleného, pak se pronikáme Kristovou silou, která přišla do Země mystériem Golgoty. Potom je *já* opět zapojeno do člověka správným způsobem. Je to slovo univerzálně významné, toto Pavlovo slovo: „Ne *já*,

nýbrž Kristus ve mně." - Je to něco, co udává směr, orientaci pro toho, kdo prožívá Kristovu sílu cestou moderní iniciace.

Co jsem vylíčil vzhledem k našemu dnešnímu abstraktnímu myšlení, že je vůči své podstatě v bytí před zrozením mrtvolou přebývajícím v našem fyzickém těle, s tím se to má tak, jak jsem to již naznačil jenom u člověka současné doby. Ovšem musíme si představit pod tímto člověkem současné doby takového člověka, který se postupně připravoval v dnešním duševním uzpůsobení od mystéria Golgoty. Myšlení počalo nenápadně dostávat charakter, který dnes má vlastně teprve pár století po mystériu Golgoty, asi v 3., 4. století. Předtím mělo myšlení u všech dávných národů totiž ještě život, ještě vnitřní živoucnost přinesenou sem dolu do pozemského života. Myšlení si přinášelo živoucnost, kterou předtím mělo v duchově-duševním bytí. Kdo skutečně s plným vnitřním smyslem studuje vývoj lidstva vzhledem k vnitřnímu duševnímu uzpůsobení, ten může snadno přijít na to, že tomu tak je. Povšimněme si všech dávných světových národů. těch, které vzešly z iniciační vědy a také těch, které žádnou iniciační vědu neměly. Vše, co tu žilo jako světový názor je ještě takové, že člověk, když pohlíží na minerální svět, na řeky, prameny, oblaka, na blesk a hrom, na rostliny a zvířata, že člověk pohlíží na to jako na něco duchovního. Je to jen triviální představa, míní-li se dnes, že by od duchovní přírody vzniklo z pouhé básnické fantazie, to, co se dnes obvykle nazývá animismus. Tento animismus nikdy neexistoval, ale v lidských duších existovalo myšlení, které, když pohlédlo na rostliny, vidělo současně vládnout duchovno. Tak jak dnes člověk pohlíží z obvyčejného vědomí na zelenou barvu listu nebo na červenou barvu květiny, tak viděl člověk v dávných dobách vládnout duchovno-duševno; viděl je v oblacích, řekách, v horách a dolínách. Viděl vše to, co se dnes již vidí neduchovně, vnitřně produčovně. Proč to viděl vnitřně produčovně? Protože měl v sobě živoucí sílu, která do něho vstupovala. Toto myšlení se vysunovalo duchovně ven, sahajíc po věcech, jako my dnes natahujeme ruce, když se dotýkáme věcí. Tak lidé uchopují, řekl bych, duchovně-duševní stránku věcí, vycházející z živoucích orgánů myšlení s použitím duchovních orgánů hmatových, aby živoucí stránka myšlení více se zmenšovala, ona stránka, která byla zcela intenzivní v dávných dobách lidské minulosti, na níž jedině poukazuje iniciační věda. Stále více byla tato živoucí stránka myšlení utlumována a od 4. století po Kr. nastávalo pozvolna to, že naše myšlení je v sobě mrtvé, že, když hledíme na něco můžeme vidět neživým myšlením také jen něco mrtvého v tom, co je živoucí v rostlinném, zvířecím bytí, ano v zevně lidském bytí. A tak člověk dávných dob shledával, když pozoroval sebe sama, že v něm žilo něco, co bylo živoucí myšlením, co bylo jen pokračováním toho, co ztvárňovalo jeho bytost v duchovním světě před jeho zrozením, takže si mohl vědomě říkat: „Žiji v témže živoucím elementu, v němž jsem žil, než jsem měl život na Zemi.“ Cítil v sobě to, co se s ním zrodilo a jen vstoupilo do fyzického těla. Jinak je tomu u člověka v 3. a 4. křesťanském století. Když tento člověk pohlíží do sebe, tak cítí mrtvé myšlení. Je to ze všeho nejdůležitější, nejvýznamnější událost, toto pozvolné vnitřní odumírání myšlení.

Nyní si můžeme představit, že by se v pozemském bytí nebylo nic jiného stalo, než že by se toto myšlení objevilo v lidském duševním uzpůsobení jako něco odumírajícího. Mysleme si na krátký okamžik, že by vývoj Země pokračoval tak, jak počal, že by byl pokračoval vývoj Země přes třetí, čtvrté křesťanské století, jako by byl pokračoval, kdyby nebylo nastalo na Zemi mystérium Golgoty. Co by se potom stalo pro lidskou duši, kdyby nebyl býval na Golgotě vztyčen kříž. Potom by bylo nastalo to, že by se byli lidé cítili mrtvými v pozemském těle, že by si byli museli říci, pohlížejíce na smrt fyzického těla: „S pozemským zrozením počíná mé duševno umírat, účastní se smrti fyzického těla.“ - Kdyby nebylo bývalo žádného mystéria Golgoty, potom by bylo pro pozemské lidstvo nastalo to, že by spolu se smrtí fyzických těl spoluumíralo duševno, zpočátku méně intenzivně, potom by se to bylo šířilo po celé Zemi. Můžeme stále více poznávat, jak tragické by bylo, kdybychom si museli říci: „My lidé jsme se Zemí tak spojeni, že umíráme s tělem. To žijoucí, co jsme měli až do 3., 4. století, nyní již mít nemůžeme. Nyní můžeme nechat účastnit své duševno na osudu tělesnosti, toto duševno zemře.“ Nanejvýš by si lidé mohli říci: „Ještě to na Zemi nějakou dobu půjde dále, protože smrt ještě všechny neuchopila; ale odumírání nastane pro všechny.“ - Nyní ale tomu tak není. Mystérium Golgoty se uskutečnilo a ve starém stylu se nepokračuje.

Ten, kdo prošel iniciační vědou, pohlíží na mystérium Golgoty ale ještě jinak, než může pohlížet obyčejná mysl působením evangelia, čímž nemá být nic řečeno proti tomuto způsobu nahlížení, jaké evangelia poskytují. Je to jen způsob, kterým musíme nejprve projít, zapouštíme-li v křesťanství kořeny. Ale co je zprostředkováváno nejprostšímu srdci, je dále vytvářeno, když lidé přicházejí k iniciační vědě. Pro ty, kteří se nedrží pouhé víry, když vystupují od inspirace k intuici, povstává duchovní svět, který má nyní mystériem Golgoty velkou útěchu ve světovém bytí. Zasvěcenec předtím cítil, když správně prošel imaginací a inspirací, že jeho *já* se stalo příliš silným, sice ne tak dalece, že by vytvářelo vlohu pro lidskou svobodu, ale když toto příliš silné *já* může vnikat do vývoje, který musí člověka chránit před tím, co by nastalo tímto mrtvým myšlením. Teprve z hlediska iniciační vědy vidíme správně tragiku odumírajícího myšlení. Ale v pozadí se zvedá pravda mystéria Golgoty. Řekl bych, když na jedné straně je tu v lidské mysli pól, který nám říká: „Tvé *já* se stalo příliš silným, zde stojíš zpevněn jako duchovní bytost - jeví se na straně druhé, a to v pravém historickém okamžiku, jako historická událost, ale nadsmyslově zřeno to znamená projítí božské bytosti Kristovy nejprve tělem Ježíše z Nazaretu, potom smrtí na Golgotě.“

Procházíme-li správně iniciací, prožíváme na jedné straně zesílené *já* na jednom pólu, na druhé straně pravdu mystéria Golgoty. Za evangelií, za tím, co můžeme poznávat podle obsahu obyčejným čtením se pozvedá intuitivní zření a pohlížení, z něhož nakonec evangelia sama vznikla. Zasvěcenec není odkázán na to, co mu říkají evangelia. Touže silou, kterou dostává vyličené vědomí o svém vlastním bytí po smrti, inspirací a intuicí, dostává imaginaci a pravdu danou objektivně o vnějším světě, takže

by mohl sám psát evangelium, kdyby nebylo již napsáno. Dostává dokonce správné vědomí o pisatelích evangelií. Říká si: V prvních třech až čtyřech staletích existovalo ještě tak mnoho živoucího z dávné doby, že jednotliví lidé tehdy, aniž tehdy stáli v iniciační vědě samé, mohli pohlížet na mystérium Golgoty a správně je interpretovat. Kdyby nebyli dávní zasvěcenci interpretovali mystérium Golgoty v prvních čtyřech staletích v tehdejší gnosi, která není identická, nýbrž jen podobná dnešní anthroposofii, tak by také neexistovala žádná evangelia, neboť evangelia jsou napsána na základě takovéto iniciační vědy ve starém stylu. Poznáváme mystérium Golgoty a současně původ evangelií, máme-li před sebou duchovně události, které napsali do evangelií první evangelisté. Tak poznáváme mystérium Golgoty, poznáváme, jak Pavel skutečně mohl říci: „Kdyby Kristus

nebyl vstal z mrtvých, tak by marná byla naše víra a tím naše duše mrtva.“ - Ano, nyní poznáváme, co by se bylo stalo, kdyby mystérium Golgoty nebylo nastalo, kdyby nebyl jistý Bůh sestoupil, aby prošel lidským tělem, aby v lidském těle vytrpěl smrt a potom aby se spojil se silami Země. Neboť On se od té doby spojil se silami Země a síly Kristovy žijí od mystéria Golgoty se Zemí, zejména s pozemským vývojem lidstva, v němž dříve nebyly. Co Pavel mínil Zmrtvýchvstalým Kristem, bylo to, že Kristus měl prožít smrt, a prožil ji, že ale zvítězil nad smrtí a vítězně vzešel ze smrti Zmrtvýchvstáním jako živoucí duchovno a od té doby žije s lidstvem dále pro toto lidstvo, které by bez Krista mělo jen mrtvé myšlení. Pavel může si proto vzpomínat, že Bůh, Kristus, sestoupil dolu na Zem a na Zemi žije. Kdežto dříve myšlení v dávných dobách samo sneslo ještě dolu svůj živoucí charakter na pozemský život, může si duše od 3., 4. století - dříve to bylo snazší - vydobýt v bezprostředním pohledu na mystérium Golgoty probuzení svého myšlení. Tato duše byla smrti a Zmrtvýchvstáním Krista ve svém myšlení oživena, že lidé nyní nemusí již umírat se svými těly, jak by museli umírat, kdyby nebylo nastalo mystérium Golgoty. Zasvěcenec může tím, že pohlíží vzhůru od svého příliš zesíleného *já* a zří obrazy mystéria Golgoty, může jaksi z duchovního světa vyčistit vývoj lidské duše. Ví svým vhladem do této speciální kapitoly iniciační vědy, že Kristus svým Zmrtvýchvstáním duše lidí opět oživil. Tak vede moderní iniciační věda v anthroposofickém smyslu k vnitřnímu živoucímu pojmání mystéria Golgoty. Tak není cestou pryč od Krista, nýbrž cestou ke Kristu. Nachází Krista duchovním způsobem.

Nyní mi na závěr dovolte, abych načrtl krátkou, letmou skicu vývoje lidstva, jak vyplývá z moderní iniciační vědy působením mystéria Golgoty. Pohlížíme-li zpět do velmi dávných dob lidského dějinného vývoje, tak shledáváme, že se vytváří obyčejné vědomí naprosto v tom smyslu, jak jsem to právě charakterizoval. Myšlení je živoucí; člověk nachází kolem sebe ve všech bytostech přírody vedle fyzického duchovno. Jeho vědomí je ovšem snivé, když vnímá toto duchovno. Ale v tomto snivém vědomí, řekl bych, v tomto instinktivním jasnozření je právě naprosto ještě dána původní souvislost s duchovním světem tímto živoucím myšlením. Z množství lidí se ale tehdy v dávné době povznesli, jako dnes učení vědci, ti, kteří právě měli jistou iniciační vědu ve

starém smyslu, a můžeme všechno vědění pro dávnější dobu nazvat vědou iniciační, protože již i obyčejný člověk měl jisté jasnozření. Oni si nezískali to, co jsem vylíčil, ale dosáhli jisté imaginace, inspirace a intuice. V intuici ale každým způsobem člověk neprožíval jen obrazy duchovního světa, prožíval také to, co jsou duchovní bytosti samy. Proudil jaksi ze své bytostné podstaty *já* do duchovna. Toto prožívali lidé iniciační vědou v dávných dobách vývoje lidstva, takže právě prožívali ony bytosti, které tu sestupovaly z duchovních světů k lidem. Nebyly to fyzické bytosti, nebyly to také žádné bytosti, které bychom mohli vnímat fyzickými smysly, které by byly snad používaly slov, jež by bylo možno slyšet fyzickými ušima. Byly to bytosti, s nimiž se mohli lidé stýkat jen duchovním zřením. Ale v takovém mohutném duchovním zření se stýkali právě zasvěcenci dávných dob s bytostmi, které k nim sestupovaly v duchovním těle - nikoli v těle fyzickém -, které je jistým způsobem vyučovaly o tom, čeho lidé nemohli dosáhnout ze sebe samých fyzickým myšlením, vyučovaly je o duchovně-duševním bytí. To je ale tím nepodstatnějším rysem tohoto dávného poznání. Chceme-li to vyjádřit v přehledné větě, tak musíme říci: První velcí učitelé lidstva byli duchovní bytosti, které se duchovním způsobem stýkaly s prvními zasvěcenci, které jim vštěpovaly tajemství o narození člověka, tajemství o živoucí duši, která nezrozena sestupovala dolů z nadsmyslově-duchovních světů.

To, co lidé bezprostředně věděli v oněch dávných dobách zjeveními duchovních světů samých, to byla mystéria narození. Člověk se učil, co již tušil svým instinktivním jasnozřením, nahlížet v plném dávném jasnozřivém poznání, že je nezrozený. Učil se pohlížet zpět dávnou iniciační vědou na své osudy své vlastní duchovní duše, než sestoupil do fyzického života. To byla mystéria narození člověka, kterým se v dávných dobách vyučovalo. I když se v mystériích zevně probíralo jistými kulty, kultickými obřady to, co jaksi prorocky měla nastat mystériem Golgoty, nebylo to tu ještě tak, jak se to potom stalo pro lidi mystériem Golgoty. Před mystériem Golgoty člověk na umírání ještě tak nehleděl jako později. Věděl, že nezrozen, že je nadán živoucí duší, jakou byl, než byl sestoupil dolů do fyzického života. Počítal s tím, že tato živoucí duše procházela smrtí. Smrt ještě nestála před jeho duší s plnou tragikou. Ještě si neříkal: „Se smrtí by mohla zemřít moje duše.“ - Věděl, že jeho duše je živoucí. Ale když nastávala doba, v níž se stávalo myšlení stále více nežživoucím, v níž abstraktní myšlení sestupovalo jako mrtvola z duchovního světa, když se člověk potom dovídal, co se vnitřně stávalo stále významnějším, že zevně člověk umírá: Lidé se utěšovali o tom kulty, které byly pěstovány a které poukazovaly na mystérium Golgoty. Lidé si říkali: „Bohové, a proto také božské lidské duše, ty nemohou zemřít, ty musí opět vstát z mrtvých.“ To byla útěcha přinášená kultem, útěcha, která nebyla ještě vedením. Vědení za hranice smrti nastalo teprve mystériem Golgoty. Tu jsme pohlíželi na tyto dávné učitele, kteří sestupovali dolů z duchovních světů. Jakkoli to zní pro současného člověka paradoxně, musí být na základě iniciační vědy řečeno: Tito duchovní učitelé, kteří žili jako duchovní bytosti v nadsmyslovém světě, sestupovali dolů jen tehdy, když jim lidé otvírali své duše. Tito duchovní učitelé byli takoví, že žili v božském světě a sestupovali dolů k

lidem jenom jako učitelé, ale neúčastnili se lidských osudu a kteří sami mystérium smrti neznali.

To je samo důležitým mystériem, že v podstatě lidé přijímali ve zcela dávných dobách nauky z vyšších světů, které pojednávaly o mystériu narození, ale nikoli o mystériu smrti. Od duší, které samy byly prošly jen narozením, dovidali se lidé o mystériu života. A když první křesťanští zasvěcenci mohli pohlížet na mystérium Golgoty, vnímali něco, co se nemohlo vnímat žádnou dávnou mystérijní moudrostí: Vnímali, že v oněch světech, z nichž jim byly zvěstovány ony moudrosti, neexistovalo dokonce žádné vědění o smrti, protože ještě žádná z těchto bytostí nebyla prodělala lidské osudy, totiž neprošla sama smrtí. O zrození věděli tito duchovně-božští učitelé lidstva, nikoli ale o smrti. Tím že lidé prodělávali jiný osud než osud bohů, stalo se jejich myšlení takovým, že museli žít se strachem, že se smrtí těla současně prožijí smrt své duše. V říši bohu bylo rozhodnuto seslat dolů na Zem jednoho boha, aby jako Bůh prošel smrtí a přijal do moudrosti bohu zážitek o smrti. To je to, co se odhaluje intuitivním nazíráním na mystérium Golgoty, kterým se nestalo jen něco pro lidi, kterým se stalo také něco po bohy. Bohové jaksi věděli, že zatímco dříve mohli mluvit k pozemským lidem o mystériu narození, nyní Země pozvolna odrůstá oněm silám, které do ní sami vložili, a že by smrt mohla zasáhnout duši. A tak poslali Krista na Zem, aby jeden Bůh poznal lidskou smrt a svou božskou silou lidskou smrt přemohl. To je božská událost: Bohové uvedli kvůli svým vlastním osudům do evoluce kosmu mystérium Golgoty jako božskou událost, bohové také kvůli bohům nechali uskutečnit toto mystérium Golgoty. Kdežto se dříve uskutečňovaly všechny události v božsko-duchovních světech, sestoupil nyní jedem Bůh dolů a na Zemi se uskutečnila nadzemská událost v zemské podobě. To, co se uskutečnilo na Golgotě, byla tedy duchovní událost přemístěná na Zem. To je to důležité, co se dovidáme o křesťanství moderní anthroposofickou duchovní vědou.

Když potom člověk zaměří svůj pohled na mystérium Golgoty, tak že může vidět, jak se božskost účastní na vývoji Země, co se pro Zemi, pro osud Země uskutečnilo, potom bude pohlížet na něco, co se týká bohů. Pokud člověk žije svým působením jen zde v pozemském životě, učí se vytvářet to, co se týká Země a člověka. Potud máme jen malé síly, které nestačí přemoci silnější já. Musíme-li ale dospět k pochopení a k uchopení mystéria Golgoty, potom přicházíme k tomu, co je nadzemské a co lze již pochopit pozemským rozumem, k čemu potřebujeme takový rozum, který sahá za hranice pozemskosti. Tedy pouze na podnět iniciační vědy můžeme pohlížet na událost Golgoty, která se uskutečnila v zemském bytí jako něco, co bylo včleněno do Země jako něco kosmického a jako něco pozemského. Tím vnášejí lidé do sebe samých silnou sílu poznání, která nyní skutečně může vést k tomu, že si lidé říkají: „Obyčejnými pozemsko-lidskými silami beru ze Země vše to, co mi dává Země jako člověku pro mé já. Pohlížím-li k mystériu Golgoty, tak přijímám něco, co mě pozvedá pryč od této Země, co ve mně rozněcuje život, který by jinak rozničen být nemohl. Přijímám nadsmyslno svou oddaností k tomuto mystériu Golgoty. Poznávám, že lidstvo musí mít

nový způsob nadmyslového vnitřního citění a poznání vůči způsobu starému, kdy lidé cítili ještě živé myšlení, že člověk může ještě obdržet mystériem Golgoty takové poznání, jímž oživuje své mrtvé myšlení, které vědomě uvádí do nadmyslového bytí tak, že může říci: „Ne/á, nýbrž Kristus ve mně, mě nyní ve skutečnosti po mystériu Golgoty oživuje.“

Aby člověk mohl něco takového říci, k tomu chce dávat právě moderní iniciační věda, moderní anthroposofie živoucí podnět. Protože můžeme tento podnět sami obdržet působením moderní iniciační vědy, nebudeme vidět vzcházet z ní antireligiosní, religiosní život, nýbrž prohloubený náboženský život lidí, když vědomě odstoupíme od toho, co se sem přeneslo z dávných dob. Ale člověk je duchovně-vědeckým poznáním o mystériu Golgoty zbaven všech pochybností, které jsou dnes tak mocně obsaženy v náboženském životě, když jsou lidé poučeni zevní vědou, která nás ovšem učinila svobodnými lidmi, která dosáhla na jedné straně velkých zevních triumfů, na druhé straně ale vkládá do srdce člověka pochopitelné pochybnosti vůči jeho náboženskému smyslu a poznání jeho nadmyslové bytosti. Anthroposofie si stanoví za úkol odstranit nejsilnější pochybnosti, které mohou jen být do lidské duše vkládány zevní vědou, vymýtit je z této lidské duše a bytosti, protože anthroposofická věda má právě z ducha vědy to přemoci, co zevní věda přemoci nemůže. Tato anthroposofická věda bude moci do lidské duše opět vstřípit opravdu náboženský život. Nebude totiž přispívat k usmrcování náboženského smyslu, nýbrž může moci připojovat k vývoji lidstva to, že člověk opět dostává náboženský smysl pro vše, že člověk dostane nové porozumění pro křesťanství svou oddaností k mystériu Golgoty, které vlastně teprve skrze anthroposofii může být správně pochopeno a přijato.

Tím, že člověk dostává nejen oživení dávného náboženského smyslu, nýbrž že dostává poznáním na této cestě nový náboženský smysl, můžeme si proto říci, že anthroposofie naprosto neusiluje o něco sektářského. To nechce právě tak jako jiná věda.

Anthroposofie nechce vystupovat tak, že by vytvářela sekty; chce být služebnicí těch náboženství, která tu již jsou a v tomto smyslu chce znovu oživit křesťanství. Tím nechce jen zachovat starý náboženský smysl, nechce být povolána jen k tomu, aby dále posunula o kus vpřed dávný náboženský život usilující o další působení; nechce přispět jen k oživení, nýbrž ke vzkříšení náboženského života, protože tento náboženský život moderním životem, moderní civilizací tak velice utrpěl. Proto by anthroposofie chtěla být poslem lásky, nejen aby oživovala dávný náboženský smysl, nýbrž aby probouzela ke zmrtvýchvstání vnitřní náboženský smysl lidstva.

